

Head sõbrad!

Eelmisel reedel tegi president mulle ettepaneku valitsemise aluste kokkupanekuks. Nädala jooksul oleme koos sotsiaaldemokraatidega kohtunud erinevate ekspertide, ametnike ja valdkondade spetsialistidega, et kaardistada kogu Eesti ees seisvaid väljakutseid. President ütles oma Riigikogu avakõnes, et meil on ühiskonnas väärtuskriis, mistõttu panime kirja need väärtused, millel meie valitsus tugineks.

See ei ole koalitsioonileping. Mõlemal erakonnal on olemas ka põhjalikud valimisprogrammid, kuid täna tuleb keskenduda sellele, millistel alustel ja millistest põhimõtetest lähtudes Eesti meie juhtimisel edasi liiguks.

Esmaspäeval on igal riigikogu saadikul võimalus võtta seisukoht ja otsustada, kas Eestit viivad edasi väärtused, millele IKE valitsus tugineb, või meie pakutud põhimõtted. Iga saadik on oma mandaadis vaba. Igal saadikul on nädalavahetusel aega oma valijate ja südametunnistusega aru pidada, mida üks või teine otsus Eesti tulevikule kaasa toob.

Soovin teile julgust ja ausameelsust õigete otsuste tegemisel!

Kaja Kallas

Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku erakonna valitsuse moodustamise alused

Neil aastatel seisavad Eesti ees ülimalt olulised küsimused, mille lahendamiseks tuleb seada ambitsioonikaid sihte. Uus valitsus peab leidma lahendused Eesti ees seisvatele suurtele probleemidele: demograafiline olukord, majanduse uuele arengutasemele viimine, pensionisüsteemi kestlikkus, kliimamuutused, kaasaegsete oskustega tööjõud ja inimeste elukestvas õppes osalemine. Vaid siis saame täita Eesti kaht suurt eesmärki: et meie rahvas, keel ja kultuur kestaks ning et meie majandus areneks.

Lahenduste leidmise esimeseks eelduseks on, et Eesti jääb toimima euroopaliku, demokraatliku õigusriigina. Valitsus peab oma tegevuses järeleandmisi tegemata lähtuma järgmisest printsiipidest:

Eesti riigi institutsioonid ja nende esindajad peavad lähtuma õigusriigi põhimõtetest, muuhulgas välistama diskrimineerimise rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu, nagu ütleb põhiseadus.

Riigi institutsioonid nagu prokuratuur, politsei, kohtud, julgeolekuasutused, avalik-õiguslikud organisatsioonid; aga ka haridus- ja kultuuriasutused ning ajakirjandus peavad jääma poliitiliselt sõltumatuks.

Meediavabadust, sõnavabadust ja teisi põhiseaduses välja toodud isikuvabadusi tuleb kaitsta.

Riigi ja erakondade suhtluse aluseks peab olema ausus, viisakus ja lugupidamine kõikide Eestis elavate inimeste suhtes.

Peame liikuma sooliselt tasakaalus ühiskonna poole, kus on vähem lõhesid ja võrdsemad võimalused töö-, pere- ja ühiskonnaelus.

Tuleb hoida ja tugevdada maailma, mis põhineb rahvusvaheliselt kokkulepitud reeglitel, kus järgitakse liberaalseid põhiväärtusi – vabadust, demokraatiat ja inimõigusi. Meie tugevus on ühtne Euroopa Liit, liitlassuhted NATOga ja teadmine, et Eesti on usaldusväärne ja väärtuslik partner.

Eesti sõjaline riigikaitse põhineb Eesti inimeste vankumatul kaitsetahtel, ajateenistuse toel loodud reservarmeel ning kaljukindlatel liitlassuhtel NATOga. Eesti usaldusväärsus ja hea maine demokraatlikke väärtusi austava riigina on meie julgeoleku nurgakivi, seda tuleb hoida.

Majandus

Eesti majanduse edu alus on avatus ja lõimumine maailma majandusega. Konkurentsivõime püsimiseks peame olema innovaativsed, keskkonnahoidlikud ja kasutama maksimaalselt digitehnoloogia võimalusi.

Et Eestis tegutsevad ettevõtted saaksid luua suuremat lisandväärtust, tuleb suurendada investeeeringuid haridusse, teadusesse ja innovatsiooni.

Eesti ärikeskkond peab olema maailma parim, sealhulgas iduettevõtetele. Eesti huvides on olla osa Euroopa majandusruumist. See tähendab kvaliteetseid ühendusi riigi sees ja riikide vahel.

Toetame vabakaubandust ja uute vabakaubanduslepingute sõlmimist Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel. Eesti riigi maine innovaativse, demokraatliku ja avatud riigina on Eesti majanduse edu aluseks. Talendid on Eestisse jätkuvalt teretunud.

Arukas riigivalitsemine tähendab vastutustundlikku rahanduspoliitikat, mis arvestab sellega, et tänased otsused mõjutavad ka tulevasi põlvkondi.

Riigieelarve peab olema struktuurses tasakaalus.

Maksusüsteem peab olema selge ja jätkusuutlik, rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning toetama solidaarset sotsiaalsüsteemi.

Riigivalitsemine

Ühiskonnakorraldus peab lähtuma üksikisiku vabaduse ülimumlikkusest ja avatud ühiskonna põhimõttest. Riigivalitsemine peab olema aus, vastutustundlik ja uuendusi toetav. Langetatud otsused peavad olema läbipaistvad, kaalutletud ja põhjendatud.

Avatud riigivalitsemisel tuleb huvigruppe võimalikult vara ja sisuliselt kaasata. Olulistel teemadel tuleb ühiskonnas algatada argumenteeritud debatt. Riik peab avaldama vaid kontrollitud faktidel põhinevat infot.

Avalikud teenused peavad olema innovaativsed, tõhusad ja kasutajasõbralikud ning kasutama kulude ja aja kokkuhoiuks parimat tehnoloogiat.

Eesti peab olema kõige edumeelsema juhtimismudeliga riik Euroopas. Riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös tuleb arendada avalikke teenuseid ja kättesaadavust. Riigireformiga tuleb jätkata.

Eesti e-riigi arengule tuleb anda uus hingamine. Selleks loome kasutajasõbralikke lahendusi, näiteks grupeerime teenused elukaare sündmuste järgi, ja uuendame pidevalt e-lahendusi.

Haridus

Eesti haridussüsteem vajab uuendusi: eesmärgiks on luua õppijakeskne hariduskorraldus, mis toetab iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut ja tagab ühiskonna sidususe ning võrdsed võimalused.

Eesti haridussüsteemi tugevus toetub õpetajate pühendumusele, professionaalsusele ja otsustusvabadusele. Õpetajaskonna järelkasvu tagamiseks tuleb edendada õpetajaameti mainet ja atraktiivsust.

Eesti kõrgharidus ja teadus on maailma tippasemel. Teaduse riiklik rahastamine peab tuginema ühiskondlikule kokkuleppele investeerida teadusesse 1% SKTst, mis tagab teaduse stabiilse arengu.

Peame looma võimaluse, et kõik inimesed saaksid täiend- ja ümberõpet, et muutuvast majandusruumis paremini toime tulla.

Kultuur

Eesti rahva säilimise eelduseks on meie keele ja kultuuri kestmine. Kultuuri vundamendiks on loomevabadus.

Kultuuri rahastamine peab soosima kultuuri mitmekesisust ja kättesaadavust kõikjal Eestis ning olema apoliitiline.

Riik peab koostöös kohalike omavalitsustega looma avaliku ruumi, mis soodustab tervislikke ja keskkonnasäästlikke valikuid. Innustame kogu ühiskonda, eelkõige lapsi, rohkem liikuma.

Kaitseme rahvusringhäälingu sõltumatust.

Keskkond ja kliima

Eestis on hea elada, õppida, tööd teha, ettevõtteid luua, lapsi kasvatada ja pensionipõlve pidada üksnes siis, kui meie looduskeskkond püsib rikas ja hoitud.

Kliimamuutused on üks seda sajandit enim mõjutavaid protsesse. Eesti ei eksisteeri vaakumis, kliimamuutustest tulenev mõjutab ka meid. Eesti tuleb viia suure süsinikusaastega riikide hulgast kõige puhtama majandusega riikide hulka.

Muudame Eesti majanduse hiljemalt aastaks 2050 süsinikuneutraalseks.

Lähiaja üheks suurimaks väljakutseks on, kuidas keskkonna- ja majandushuvid ei oleks omavahel vastuolus. Soovime tuleviku Eestis üle minna loodusvara säästvale ringmajandusele.

Metsa tuleb säästlikult majandada. Lähtume põhimõttest, et riigimetsa peamine ülesanne ei ole riigieelarve aukude lappimine.

Sotsiaalkaitse

Eesti rahvastik vananeb ja tööealiste inimeste arv väheneb. Demograafiliste protsesside mõju sotsiaalsüsteemile kasvab, mistõttu tuleb sotsiaalkaitse, sotsiaalkindlustuse ja tervishoiu süsteeme terviklikult uuendada. Vaid siis tagame abivajajatele sihipärase toe.

Tehnoloogia areng muudab töötamise vorme ja riik peab nendega kaasas käima. Tööturg peab olema avatud ning töötamine peab olema paindlik ja turvaline. Tööturule tuleb enam tuua neid, kes praegu ei tööta.

Eestist peab saama kõige peresõbralikum riik.

Vananemine on elu loomulik osa ning eakatel peab olema võimalik ühiskonnas vastavalt oma võimetele ja tahtele kaasa lüüa.

Eesti pensionisüsteem on jätkusuutlik, kuid seda tuleb edasi arendada. Peame oluliseks säästude täiendavat kogumist nii kohustusliku kui vabatahtliku kogumispensioni teel.

Sotsiaal- ja tervishoiusüsteem peavad kohanema inimesega vastavalt tema vajadustele. See eeldab paremat andmevahetust, paindlikkust ning suuremat koostööd sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna vahel.

Hooldusvajaduse ja hoolduskoormusega inimeste toetamine peab arvestama nende vajadustega, kaasama kogukonda, toimima koostöös sotsiaal- ja tervishoiuasutuste ning lähedastega.

Riik peab parandama tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkust ning tagama, et tervishoiule eraldatud raha kasutatakse parima võimaliku lõpptulemuse saavutamiseks.